

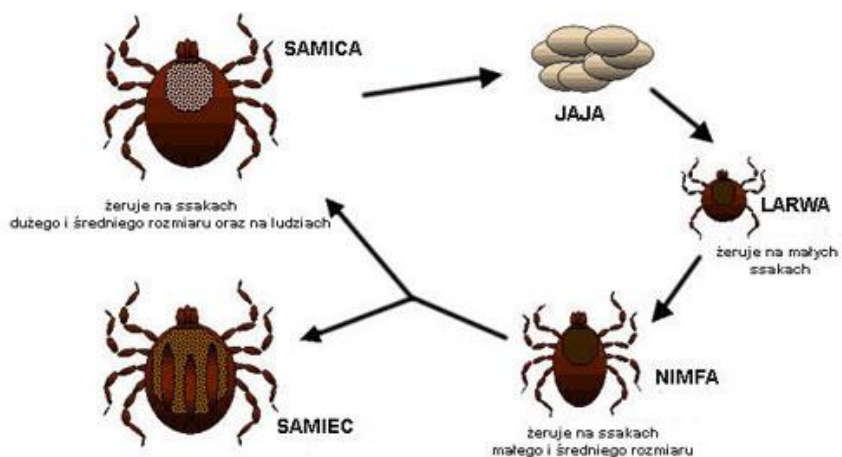

W ostatnich latach w Polsce problemem stały się choroby przenoszone przez kleszcze, m.in.: borelioza oraz kleszczowe zapalenie mózgu. Choroby te mogą być przyczyną niebezpiecznych dla zdrowia i życia powikłań, a nawet doprowadzić do śmierci. Do zakażenia dochodzi na skutek ugryzienia człowieka przez kleszcza, który jest wektorem licznych patogenów – wirusów, bakterii i pierwotniaków, ważnych pod względem klinicznym i epidemiologicznym.

Kleszcze

W Polsce najczęściej spotykane są kleszcze pospolite (*Ixodes ricinus*). Występują na terenie całego kraju, szczególnie w środowiskach wilgotnych.

Kleszcz pospolity (*Ixodes ricinus*) to pajęczak. W ciągu 2-3 lat przechodzi trzy fazy cyklu rozwojowego- od larwy, nimfy aż do postaci dorosłej, aby mógł się przekształcić w kolejną postać musi napić się krwi zwierzęcia lub człowieka. Dorosły kleszcz jest wielkości główki od szpilki, ale po nassaniu zwiększa swój rozmiar kilkakrotnie.

Kleszcz związany jest z żywicielami tylko na okres pobierania od nich pokarmu czyli krwi, natomiast resztę życia spędza we właściwym dla siebie środowisku. Często można go spotkać w lasach (szczególnie mieszanych i liściastych), na obrzeżach lasu, na łąkach, pastwiskach, brzegach stawów i rzek, polanach, obszarach zarośniętych paprociami, jeżynami, czarnym bzem czy leszczynami. Zimą kleszcze spędzają pod ściółką. Wzrost temperatury powoduje zwiększenie ich aktywności. Najwyższą aktywność przejawiają wiosną i jesienią.

Kleszcze- wektorami chorób!

W Polsce najczęstszymi chorobami odkleszczowymi są borelioza z Lyme (BL) oraz kleszczowe zapalenie mózgu (KZM) -choć należy zaznaczyć że nie wszystkie kleszcze są zakażone.

Człowiek ulega zakażeniu poprzez wkłucie się zainfekowanego kleszcza. Jeżeli nie został on usunięty ze skóry przez okres 24-48 godzin prawdopodobieństwo wzrasta.

Borelioza:

Borelioza z Lyme jest wieloukładową, przewlekłą chorobą przenoszoną przez kleszcze. Obraz kliniczny boreliozy jest zróżnicowany. Pierwszym i najbardziej charakterystycznym objawem jest rumień wędrujący. W miejscu ukąszenia pojawiają się wędrujące, rozszerzające się plamy o czerwono-kawym, nieregularnym zabarwieniu. Zwykle zmianie skórnej towarzyszy stan podgorączkowy lub gorączka, ból głowy i mięśni, osłabienie i inne łagodne objawy uogólnione. Po kilku tygodniach rumień zanika samoistnie, natomiast zakażenie rozprzestrzenia się na układy i narządy człowieka. Drugie stadium związane jest ze zmianami narządowymi przewlekłymi, które ujawniają się po miesiącach a nawet latach od zakażenia. Wówczas następuje np.: zakażenie układu nerwowego (neuroborelioza), którego objawami są zapalenie opon mózgowych i mózgu, zapalenie nerwów czaszkowych, porażenie nerwu twarzonego i bolesne zapalenie korzeniowo nerwowe. Z innych zaatakowanych układów można wymienić układ kostno-stawowy, który podczas choroby charakteryzuje się nawracającymi zapaleniami stawów (obrzękami stawów kolanowych, łokciowych, skokowych i biodrowych). Natomiast zainfekowany układ krążenia wykazuje się ostrym przebiegiem: zaburzeniami rytmu serca oraz zakłóceniami przewodnictwa (blok przedsionkowo-komorowy II-III stopnia). W przewlekłej, nieleczonej boreliozie wymienione objawy mogą utrzymywać się przez wiele tygodni i miesięcy, co skutkuje nieodwracalnymi zmianami i uszkodzeniami w organizmie. Występowanie poszczególnych objawów może przebiegać w sposób zróżnicowany u różnych pacjentów - nie ma tutaj reguł, które mogłyby ułatwić diagnozę - dlatego też często borelioza jest mylona z innymi chorobami. Należy również pamiętać, że przebycie zakażenia nie daje odporności i nie chroni przed ponownym zainfekowaniem.

Kleszczowe zapalenie mózgu:

Choroba wirusowa ośrodkowego układu nerwowego przenoszona przez kleszcze. Czynnikiem etiologicznym są wirusy z rodziny *Flaviviridae*. Do zakażenia dochodzi w wyniku ukłucia przez zakażonego kleszcza, rzadziej drogą pokarmową poprzez spożycie surowego niepasteryzowanego mleka od zakażonych krów lub kóz. Choroba przebiega dwufazowo. Pierwsza faza trwa zwykle 1-9 dni, występują wówczas objawy grypopodobne (gorączka ok. 38°C, bóle głowy, stawów, mięśni, niekiedy z nudnościami i wymiotami). Jeżeli nie dochodzi do zajęcia układu nerwowego, chory powraca do zdrowia. W przypadku, gdy wirusy przedostaną się do układu nerwowego, rozwija się druga faza choroby - faza neuroinfekcji, która następuje po okresie względnej poprawy samopoczucia chorego. Występuje tu ponowny wzrost temperatury do 39-40°C z towarzyszącymi silnymi zawrotami i bólami głowy, często wymiotami, czasem występuje niedosłuch, światłowstręt, oczopląs a niekiedy podwójne widzenie. Może wystąpić również ciężka postać choroby przy której obserwuje się pojawienie objawów ze strony centralnego układu nerwowego, takich jak np.: zaburzenia świadomości, porażenie kończyn, śpiączka. Charakter objawów zależy od tego, czy choroba przebiega pod postacią mózgową, oponową czy rdzeniową.

Mimo iż wyzdrowienie dotyczy 99% chorych nie zawsze jest ono całkowite. Zachorowanie na kleszczowe zapalenie mózgu może mieć poważne następstwa, tj.: trwałe niedowłady i objawy neurologiczne, uszkodzenie poszczególnych nerwów (w ok. 25%), uszkodzenie słuchu (w 13%), oraz objawy w sferze psychicznej -zaburzenia psychiczne w tym nerwica, depresja (w 13%), zespoły psychoorganiczne, meteoropatie, nadmierna drażliwość, agresja wobec otoczenia, często ograniczona wydolność fizyczna, parkinsoidalne drżenie rąk, upośledzenie ruchów rąk.

Jak zabezpieczyć się przed kleszczami?

Główną metodą zapobiegania ukąszenia przez kleszcza jest:

- ubieranie odzieży zakrywającej jak największą część ciała (długie spodnie, koszule z długimi rękawami, nakrycie głowy...), podczas przebywania w miejscach gdzie istnieje ryzyko występowania kleszczy (lasy, pola, łąki....)
- stosowanie środków odstraszających kleszcze,

Ukąszenie kleszcza jest bezbolesne, dlatego po wizycie w lesie lub innym miejscu bytowania kleszczy należy dokładne obejrzyć całe ciało.

Obecnie nie ma dostępnej szczepionki przeciwko boreliozie, możemy się jednak zaszczepić przeciw kleszczowemu zapaleniu mózgu.

Usuwanie kleszcza:

Im szybciej i w prawidłowy sposób kleszcz zostanie usunięty, tym mniejsze jest prawdopodobieństwo zakażenia. **Zabronione jest zgniatanie, wykręcanie kleszcza palcami oraz natłuszczenie.**

Należy pęsetom bądź przyrządem do usuwania kleszczy (do zakupu w aptekach) delikatnie, ale zdecydowanie usunąć kleszcza chwytając go jak najbliżej ciała i pociągając ku sobie. Miejsce ukłucia

następnie zdezynfekować. Gdyby usunięcie kleszcza sprawiało trudności, należy zwrócić się o fachową pomoc.

Nie każde ukąszenie kleszcza jest niebezpieczne, jeżeli jednak pojawiają się niepokojące objawy np.: w okresie do 14 dni po ukąszeniu wystąpią objawy grypopodobne, rumień lub w późniejszym okresie niepokojące objawy np. ze strony układu nerwowego należy zasięgnąć porady specjalisty.

Opracowanie:

M. Drożdżik

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie

Dział Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia

Tel. 12 25 49 503

m.drozdzyk@wsse.krakow.pl

Źródło:

-W. Gut, D. Prokopowicz „Półwiecze odkleszczowego zapalenia mózgu w Polsce” w [Przegląd Epidemiologiczny] 2002, Tom 56

-D. Mucha, P. Zielazny, B. Karakiewicz „Choroby przenoszone przez kleszcze – sytuacja epidemiologiczna w województwie pomorskim w [Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu] 2012, Tom 18,

-D. Dybowska, D. Koziulewicz, A. Abdulgater „Rozpowszechnienie boreliozy wśród pacowników lasów województwa kujawsko-pomorskiego” w [Przegląd epidemiologiczny] 2007, tom 61,

-<http://www.pzh.gov.pl/kleszcze/>

-<http://www.kleszczeinfo.pl/o-kleszczach/o-kleszczach/>

-http://pl.wikipedia.org/wiki/Kleszcze_%28paj%C4%99czaki%29